NOVUS
DUCTUS
CHYLIFERUS.

Nunc primum

Delineatus, Descriptus & Eruditorum
Examini expositus

A

IOANNE VAN HORNE,
*Medicinæ Doctore & Anatomes Professore
in Acad. Lugduno-Batava.*

LUGDUNI BATAVORUM,
E' Typographeo FRANCISCI HACKII.

cIↄ Iↄ c LII.

Nobilissimis, Amplissimis Viris, Illustris Academiæ Lugdunensis Curatoribus Splendidissimis.

D. AMELIO BOUCKHORST, Domino de Wimmenum, Ordinis Equestris Assessori, Rhenolandiæ Billavo & Aggerum Præfecto, in Collegium Fœderati Belgii Ordinum Generalium Delegato.

D. GERARDO SCHAEP, J.C. Inclytæ Amstelodamensium Reip. Consuli, Fœderati Belgii Consiliario Status, & Legationibus ad Sereniss. Daniæ Sueciæque Reges claro.

D. CORNELIO à BEVEREN, Equiti Strevelshouckii, West-Isselmondæ, & Develsteinii Domino, primæ Hollandiæ Urbis Dordracenæ Exconsuli, & ad Potentiss. Magnæ Britanniæ Daniæque Reges Exlegato.

EORUMQUE COLLEGIS,

Amplissimis Spectatissimisque Viris, Florentissimæ Reipubl. Lugdunensis Consulibus.

D. MAURITIO vander AA, Præsidi.

D. WILHELMO PAETS, J. C. & in Consilium Fœderati Belgii Ordinum Generalium Delegato.

D. SIMONI à BAERSDORP, J. C. Delegatorum Hollandiæ Procerum non ita pridem Collegæ.

D. FEUSTIO à ZYP.

NEC NON

Amplissimo Consultissimoque Viro,

D. JOANNI à WEVELINCHOVEN, J. C. Reipubl. Lugdunensis Syndico, & Nobilissimis D. D. Curatoribus à Secretis,

Dominis meis summopere colendis.

Ffero Vobis, Viri Nobiliß. & Ampliß. ſtudiorum Anatomicorum primitias, quas Vobis deberi nullus non confitebitur, qui Veſtro favore hanc mihi provinciam fuiſſe demandatam noverit. Cum igitur Veſtris hæc nata & adulta ſint auſpiciis, qui otium mihi conceſſiſtis hæc ſimiliaque meditandi indagandique, quæ & ad Reipubl. Medicæ ornamentum & Academiæ ſtudioſorum utilitatem facere poßint, quis non videt hæc eadem Vobis conſecrari à me debuiſſe. Equidem non ſunt talia, ut honorificæ Profeßioni, quâ me privatum evexiſtis ad publicum munus, & Celeberrimorum Virorum Ordini adſcribere voluiſtis, paria poßint eſſe, neque enim unquam ſimile proficiſci à me poterit; Seriò tamen dedi operam, ut ingratitudinis notam effugerem, cujus evitandæ ergò paucas has pagellas malui Nob. & Amp. Veſtris inſcribere, quàm, ne ulla extarent obſequii mei argumenta, committere.

Licet autem exilis sua mole sit libellus, continet tamen haud contemnenda mysteria, ex ipsis naturæ penetralibus eruta, novam & inauditam doctrinam *de via nutrimenti nunc primum detectâ, quâ lacteum succum è cibis expressum, quem* Chylum *vocant, non, ut hactenus voluêre Scriptores, ad Hepar, sed* proximè ad Cor *traduci asseritur, demonstratur rationum momentis & certissimâ Experientia. Cumque odiosa plerumque soleant esse, quæ nova sunt, quis non putet Patronos deligendos fuisse fœtui tenellulo, Ego tamen Viri Nobiliss. Ampliss. Vos judices elegi potiùs, siquidem à publicis negotiis atque adeò indefessis laboribus, quos Reipublicæ causâ subitis quotidie, tantum supersit temporis, ut benignissimis oculorum radiis, intueri partum hunc dignemini. Ipsa enim rei veritas satis magnum sibi est patrocinium, quam (etsi in obscuro sitam) reperturus est, quisquis Naturæ librum dextra manu aperuerit. Cætera supplebit Vester favor, donec majora in lucem proferam, quæ nunc domi meæ premo,*

mo, quò prodeant limatiora. Hanc edere consultum putavi maturiùs dissertationem, tum ut aliis ansam præberem diligentiùs in hanc rem inquirendi, tum ut juventus rectis imposterum imbuatur opinionibus circa Nutritionis doctrinam, quæ in animalis œconomia cognoscenda principem obtinet locum. Valete Viri Nobiliß. & Ampliß. hæcque conatuum nostrorum specimina serenâ fronte accipite. Deus Opt. Max. Reip. & Acad. bono Vos sospitet quàm diutissimè, quò etiam nobis porrò detur sub Regiminis Vestri umbra conquiescere. Dabam Pridie Non. Maij cIↃ IↃ CLII.

NOBILISS. AMPLITUD. VESTRÆ

Deditißimus Cultor & Cliens

JOANNES VAN HORNE.

L
Q
M
O
N
S
p
K
Q
T
R
ι
ι
β
R
T
H
β
P
ε
ε
T
L
X
H
L
F
α
d
g
g
d
g
C
C
b
b
Y
b
Z
δ
δ
δ

Litterarum

FIGURÆ

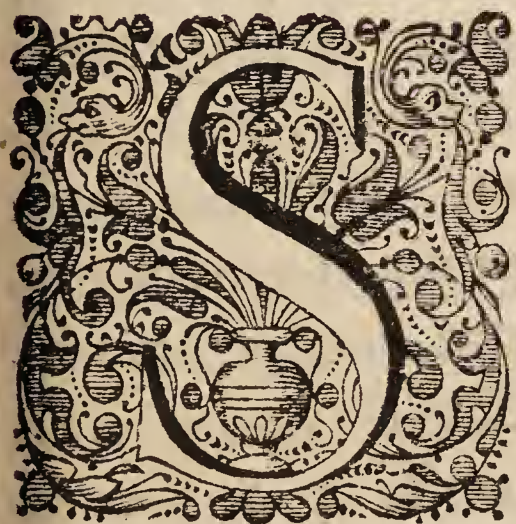
explicatio.

a a a. Venæ & arteriæ Mesaraicæ.
b b b. Venæ lacteæ per mesenterium disseminatæ.
C C. Glandula Mesenterii maxima, *Asellio* quoque Pancreas dicta.
d d. Duo rami insignes per medium ramum conjuncti, à dicta glandula ad Renalem pergentes.
F. Glandula reni sinistro superjacens.
g g g. Anfractus, gyri, plexusque quamplurimi arteriæ magnæ trunco incumbentes.
H H. Ductus Chyliferus novus per thoracis longitudinem ascendens.
i i. Ejusdem bifurcatio intra quartam & sextam thoracis vertebram.
K. Portio ductus Chyliferi œsophago incumbens, ubi cor superavit.
L. Ductus insertio in Jugularem sinistram.
M. Ejusdem ingressus in Axillaris principium seu subclaviam.
N. Venæ cavæ portio supra cor.
O O. Ejusdem venæ sinistra bifurcatio.
P P. Oesophagus.
Q. Cor.
R R. Pulmones.
S. Aspera arteria.
T T T. Arteria aorta descendens.
V V V. Diaphragmatis disciſſi portiones.
X. Ventriculi corpus ad latus positum.
Y. Intestini recti portio è suo loco remota.
Z. Ren sinister cum vena & arteria emulgente.
α. Venula transiens glandulam renalem, & ad lumborum musculos terminans.
β β. Ramuli intercostales ab aorta derivati.
δ δ δ. Intestini jejuni pars.
ε ε. Hepatis lobus ventriculo incumbens.

IN DUCTUM CHYLIFERUM

PRÆFATIO.

SI non faſtidis, Recentiorum in re Anatomica inventis, animum oculoſque advertere, huc adſis Studioſe Lector, mecum contemplaturus; quam ferax talium ſit noſtrum hoc ſæculum. Sicuti enim repetitis navigationibus plurimæ in Macrocoſmo inventæ ſunt Inſulæ, freta, ſinusque noſtrâ memoriâ, de quibus, ne per ſomnium, cogitavit Antiquitas; Non aliter aſſiduis ſedulisque ſectionibus plurima in Microcoſmo obſervata fuêre, quæ ex uſu ſunt medico futura plurimùm, quæque aut omninò, aut magnam partem Veteres latuiſſe (abſit dicto invidia) non eſt quod dubitemus. Sanè inexhauſta adeò eſt corpuſculi noſtri ſtructuræ cognitio, adeò innumera particularum varietas occurrit, quarum contemplatione ne ſæculum ſufficiat; quo mirandum eſt minus, plurima ab oculatiſſimis præteriri, plurima quoque

reperiri, non improbo tantùm labore & industria, (quas ubi quis adhibuerit, non est cur metuat nihil sibi relictum esse, quod inveniat, amplius) sed & casu fortuito. Idem namque Anatomicis contingere arbitror quod Naucleris; hi sæpius aliò dum tendunt, in Insulas novas incidunt, procellis vel aquarum vorticibus eò delati : Illis. [in viva præsertim sectione] plurima se offerunt præter spem præterque exspectationem, haud inferiora iis, quibus investigandis operam impendebant. Ut enim nunc taceam nobilissimum illud sanguinis in orbem motus inventum, quod ex pulmonum, cordis, arteriarum valvularumque structuræ & actionum præviâ contemplatione videtur profluxisse ; & silentio quoq; prætercam utilissimum illum pancreaticum ductum *Wirsungianum*, cum non constet, quâ occasione primò in eum inciderit inventor, qui tot sagacissimos Anatomicos latuit : Mera *Gasparis Asellii* fuit fortuna, quod, dum Diaphragmatis motum investigare studet, suisque auditoribus demonstrare, in venas chyliferas per mesenterium dispersas inciderit, quibus Lactearum nomen indidit, quasque delineavit descripsitque primus. Quo suo invento, quantum splendoris Anatomico studio accesserit, quantaque lux exorta sit Medicis, de chyli ad Hepar traductione sollicitis, verbis vix

potest

potest explicari. Nec immeritò, cum enim in indaganda Animalis œconomia, à Nutritione omnium primò sit incipiendum, [quæ ut cæterarum functionum est fundamentum, ita incredibili instrumentorum apparatu eam instruxit Natura] omnes ingenii vires in ejus indagine Veteres posuerunt: Hinc ob summam rei & difficultatem & obscuritatem in varias abière partes, unoquoque Naturæ legem pro suæ rationis dictamine præscribente. Et quamvis plurimi Naturæ librum studiosè consuluerint, perpetuò tamen mansit abstrusa rei hujus veritas, nec aliud tot annorum spatiis adinventum est, quàm quod Venæ Mesaraicæ chyli ab intestinis ad Epar delatrices fuerint habitæ. de quibus Deus bone! quot agitatæ sunt spinosæ quæstiones! quæ non productæ speculationes circa earum officium! an scil. per eas chylus ad Epar, vicissimque sanguis ab illo ad intestinorum nutritionem distribuatur; an id fiat per easdem venas, an diversas; an uno eodemque tempore, an successivè; an ipsis insit vis αἱματοποιητικὴ & similis farinæ complures, ut quasi quot capita tot sententiæ fuerint: quas omnes sola Lactearum ab *Asellio* inventarum inspectio satis superque dissolvit, quæ nos docere potest, quartum hoc mesaraicorum vasorum genus, chylum continere ab intestinis susceptum, quem per peculiares ductus [ex

 ejusdem

ejuſdem ſententia] ad hepar deferat, in ſanguinem paulo poſt convertendum.

Non me latet, quot quantisque difficultatibus etiamnunc premantur hæ Venæ Lactiferæ, & quam ſcrupuloſi ſint è doctiſſimis non pauci, ut hoc eis officium committant. Inprimis enim earundem exilitas illos retinet, quæ videtur impar eſſe tantæ chyli copiæ ſuſcipiendæ, quam qui multitudine compenſari nobis occinunt, atque plurimas alias Lactiferas comminiſcuntur, viſu nunquam percipiendas, næ! illi Entia multiplicare nulla urgente neceſſitate videntur. Sed aliud præterea eſt, quod magnos illos viros remoratur; Origo nempe, & inſertio incerta. De Origine [quam triplicem ſtatuunt] non parva oritur difficultas; ſed verò διοικήσεως ſeu diſpenſationis initium, omnium conſenſu ab inteſtinis eſt, nam & capillarium formà inteſtinorum tunicas ſubeunt, & ab illis ſuccum aliquem ſuſcipiunt, quod manifeſtè comprobat ligatura. Verùm an non ſuæ ῥιζώσεως aliquod habent principium, h. e. in communem aliquem truncum coëunt è plurimis ſurculis alicui parenchymati implexis? Id videtur aſſerere *Clariſſ. Veſlingius*. Synt. anat. c. 4. cum earum originem à Pancreate deducit, & depingit tab. 2. c. 8. tanquam communi ſcaturigine, ob cujus latitudinem inſignem, non unico trunco, ſed diſtinctis

prin-

principiis emergere, partimque ad hepar partim ad inteſtina deferri exiſtimat; eumque ſequutus *Nathanaël Higmorus* artificioſis figuris, non ita pridem editis, delineavit Lactearum è Pancreate exortum, earumque ſupra Portæ venam ad hepatis ima progreſſum. Ego verò hiſce moveri non poſſum, ut in Pancreate quæram Lactearum ῥίζωσιν; ne enim hîc ludamus in ambiguo Pancreatis nomine, ſi quidem intelligamus corpus illud ſub ventriculo poſitum, atque item aliud, longitudini Duodeni in canibus appoſitum, cum non niſi tenues lactearum ſurculi illud pertranſeant, fulcri & ſubſterniculi vice fungi crediderim potius, quàm fundamenti & ſcaturginis; ſin Pancreatis nomine accipiamus maximam Meſenterii glandulam, in ejus centro poſitam, circa quam omnes coire lacteas docuit *Aſellius* c. 19, figuriſque expreſſit elegantiſſimè, & quotidiana demonſtrat αὐτοψία, negari equidem haud poteſt, plurimos plexus, capreolorum vitium inſtar, eò loci reperiri, quibus glandula hæc circumjecta potius eſt tutelæ gratia, & ob alium uſum in ſequentibus explicandum; ſed cum plexus ejusmodi etiam extra glandulam exiſtant numeroſi, in gyros anfractusque inexplicabiles diſtincti, nullo fundamento adſcribitur Pancreati Lactearum origo.

Nec minus in obſcuro fuit earum Inſertio, quam

 ſummo

summo studio indagârunt post *Asellium* viri complures sagacissimi, qui omnes in Hepate, aut vicinis venis, finem quæsivêre; Hinc alii per Portæ latera repentes ad Epar surculos, quã (portam) quibusdam in locis corollæ instar sive annuli incingunt ambiuntque, cum *Asellio* & *Higmoro* deprehenderunt; quos alii variis Hepatis lobis, sed minori mollioriq; præsertim copiosissimè inseri observavit *Cl. Bartholinus*: Alii verò exilitate horum ramorum deterriti, quæ cum infinitis illis venis lacteis per mesenterium dispersis, cumque copia illa lactei chyli nullam habent proportionem, varias hinc inde in cavam, emulgentes &c. insertiones invenerunt, imò & ad lienem distribui copiosissimè, finxerunt potius ingeniosè, quam demonstrarunt. adeò in varias abière parteis, quo Hepar sanguinis primam officinam esse defenderent, cujus beneficio ex chylo chymus, ex hoc sanguis generaretur, ad Cor deinceps per plurimas ambages, capillariumque vasorum oscula, ex ipsorum placito, traducendus.

Huic celeberrimæ controversiæ lucem adferet proculdubio, & finem forsan imponet, *Ductus*, ille *noVus Chyliferus* qui aliquot ab hinc mensibus casu in viva sectione nobis se conspiciendum præbuit, quemque *saccum lacteum* vocare, atque Amicis ostendere solebam, antequam ulteriori indagine totam

ejus

ejus ſtructuram inveſtigaſſem accuratius, quem ea fidelitate, quæ Anatomicum decet, nunc deſcribam, prout iteratis vicibus à me fuit obſervatus, atque ad vivum depictus primò, dein æri inciſus, communi Reip. Medicæ bono. quod faxit Deus.

DUCTUS HISTORIA.

Uisquis igitur in viva ſectione eo tempore inſtitutâ, quo *Aſellius* lacteas venas indagare ſolebat, aliquot nempe à paſtu horis, duplicaturam Peritonæi, quæ renes, cavam, Aortamque à reliquis abdominis viſceribus ſecludit, cautè ſuſtulerit, verſus ſiniſtrum renem, ſupra Diaphragmatis appendices, lacteum ſuccum copioſum reperturus eſt, tenuiſſimis membranis incluſum, ob quarum ſummam teneritudinem vix aliud cernere datur, quam ex iis diſruptis chylum effluere, idque potiſſimùm, ſi maxima Meſenterii glandula prematur. atque hæc prima fuit novi Inventi occaſio, quâ permotus, cœpi accuratius inquirere, num ductus aliqui à dicta glandula huc pertingerent; verùm effluente mox lacteo ſucco, iiſque concidentibus, per quos ferebatur, canalibus, operam

ram non ſemel luſi: Et manifeſtò tamen Diaphragma verſus aſcendere videbatur ſacculus ille, cujus ulterior inveſtigatio ob phrenicarum adipoſarumque venarum vulnera neceſſaria, omninò videbatur impoſſibilis. Tandem audacior factus, ipſum quoque Diaphragma diſcindere aggreſſus ſum, ſupra quod, intra thoracis cavitatem, apparuit *vas aliquod lacte turgidum*, quod trajecto per incurvam acum filo conſtrinxi, qua ligatura factum eſt, ut magis magisque intumeſcentes inferiores canales, otium mihi conceſſerint ad finem uſque eos proſequendi. Terminantur autem in inteſtinis, aut, ſi mavis, diſpenſationis principium habent in illis, ſuntque ipſiſſimæ venæ lacteæ ab *Aſellio* detectæ, quas omnes circa maximam meſenterii glandulam coire ſtatuit. Veruntamen ſicuti ipſe ab ea glandula ad Hepar porrigi ramulos quoſdã obſervavit, quales & nobis viſæ ſunt videri aliquando; ita hæc nova obſervatio noſtra fert, ab ea glandula ramos plurimos, [è quibus duo inſigniores ſunt, medio itinere conjuncti,] ulteriùs tendere, non recto ductu, ſed obliquo, ad glandulã quæ Renalis quibuſdam, aliis ren ſuccenturiatus, aliis capſula atrabilaria dicta fuit. quam ubi prætervecti ſunt, ſupra arteriæ Aortæ deſcendentem truncum, in amplitudinem ſe diffun-

diffundunt, ſed miris anfractibus, gyris, flexibus, capreolorum vitium inſtar, conſtantem, [quæ ſupra Cavam ſeſe diffundunt quandoque] ac nulli rei magis comparandam, quàm venis arteriiſque ſpermaticis, in vaſe pyramidali ſeu pampiniformi prope teſtem conjunctis. Hæc quidem infra glandulam renalem ſpectantur, at ſupra eandem Truncus eſt calami ſcriptorii magnitudine, qui ſupra lumbares vertebras Diaphragma prætervectus, in Thoracis concavum penetrat, atque ibi ſpatio inter vertebras & aortam deſcendentem medio, ſuperiora verſus aſcendit, intercoſtalibus arteriolis eum ſupergredientibus, unico loco excepto, qui eſt inter quartam & ſextam vertebram, ubi bifurcatur ductus hic, atque intra bifurcationem tranſeunt arteriolæ, quæ non parum augent difficultatem in ejus inveſtigatione, rupta enim vel unica ex his, ſanguis effluens totum interturbat negotium. Aſcendit itaque ductus hic, uti dictum eſt, per Thoracis longitudinem, ſenſim tenuior evadens, atque ubi cor ſuperavit (quo loco alius obſervatus fuit ramus, verſus cor tendens) non amplius aortæ accumbit, ſed œſophago incumbens, ad axillares uſq; ramos pertingit, quantum primo intuitu licet cognoſcere. Sed verò diligentiùs inquirenti, manifeſtum evadet ad Iugularem internam ſiniſtri lateris deferri, præci-

 puo

puo autem ſuo ramo inſeri ſub Thymo glandula in illam venæ cavæ partem, quæ claviculis ſubjacens in homine, ab illis ſubclavia denominatur, quam axillaris principium in canibus meritò dixeris: etenim inflato per ſpiritum hoc *Ductu*, clariſſimè perſpicitur, ſanguinem in ea vena non moveri tantum, ſed & in bullas ſpumamq; converti, imo Cor ipſum elevari. quod ſi contrario modo *Ductum* inflaveris, h.e. verſus inferiora ſpiritũ propuleris, nullo modo intumeſcet, nec permeare ſpiritus poterit, idque ob valvulam obſtantem, quæ infra Cor tantummodo, neutiquam ſupra illud in hoc *Ductu* reperitur.

Tantum de Hiſtoria, cui quod ſuperaddas vix eſt: præter nominis rationem, quã cum licuerit ſemper novis rebus novam imponere, placuit, rejectis Venæ lacteæ, Venæ Albæ, Canalis, &c. nominibus, ne cum Ureteribus, vena Lactea Arabum, aut Lacteis *Aſellii* confunderetur, *Ductus* nomen ob ſimilitudinem quandã attribuere. ſed quo ab aliis ejuſdem nominis diſcerneretur, *Chyliferi* nomen additum fuit, quod per eum deducatur aut devehatur ſuccus, lacteo colore per tenuiſſimam membranam tranſparens, de quo mox in ejus officio dicetur uberiùs. modò prius ſcrupulum iis exemero, quibus ad nova quæque tardior eſt aſſenſus, & affirmavero extare ductum hunc in omnibus, quos videre licuit, animalibus, utpote cani-

canibus, felibus, cuniculis, vitulis, &c. eumque inveniri nullo negotio, si costarum cartilagines sinistræ discindantur, apertoque thorace, pulmo manu elevetur, donec in conspectum prodeat arteria descendens: neque reperiri tantum præsentibus in mesenterio & apparentibus lacteis, sed illis quoq; à chyli distributione evanescentibus, manifestò conspici, prout in historia abundè relatum est, & oculatæ manus, quæ in anatome utramque obtinent paginam, fidem facient certissimam, si oculatis testibus credere quis recusaverit, quales adfuere, sub ipsis initiis inprimis, Cl. *D. Ludovicus de Beaufort* Gallus, medicinam feliciter in hac urbe exercens, Anatomes & cæterarum Medicinæ partium peritissimus; compluresq; deinceps medicinæ studiosi: complementum autem operis spectavit, qui mihi est instar omnium, Clariss. & Experientissimus Vir *D. Ioan. Antonidæ vander Linden*, Collega meus Honorandus, cui hoc multisque aliis nominibus plurimum debeo. At hîc non levis exoritur de homine dubitatio, num similiter in illo existat? Equidem hac in parte idem fatum experietur *Ductus* hic cum lacteis *Asellii*, quas cùm in homine non viderit idem, quia nefas existimavit vivum hominem incidere, necessaria tamen sequela intulit, fieri vix posse, ut unus & solus homo iis destituatur,

 quæ

quæ in tot brutis, ob ſimilem neceſſitatem, repe-riuntur. Sed quid ſi homines inter epulandum ſubitanea morte extinctos, aut aliquot à paſtu horis neci traditos diſſecuiſſet *Aſellius*, conſpicere forſan ſuas lacteas potuiſſet, quamvis ob adipis in meſenterio copiam, ſub quo deliteſcunt, & quem primo divelli diſtrahique oportet, res non caruiſſet difficultate. Verum facilior multo in talibus eſſet *Ductus* hujus inveſtigatio, & ſiquidem ullo unquam tempore ejuſmodi contigerit ſubjectum, quo omnis hac de re lis terminetur, noſtræ non deêrimus diligentiæ.

Mirari hîc poſſet aliquis, cur poſt Lacteas ab *Aſellio* detectas venas, latuerit nihilominus *Ductus* hîc, præſertim in tanta vivarum diſſectionum copiâ, ob chyli ſanguiniſque motum inveſtigandum inſtitutarum? quæſivit id olim de ſuis Lacteis *Aſellius* & cauſas reddidit non contemnendas, quæ tamen in noſtro caſu nullius ſunt ponderis. Igitur reſponderi vix poteſt aliud, quàm quod omnes ad Hepar, tanquam unicum ſcopum collimaverint, quò cum dirigi lacteos quoſdam ſurculos, atque in illius ſubſtantiam inſeri cernerent, neutiquam ſolliciti fuêre de ulteriori perveſtigatione, rati defunctos ſe nunc eo labore, poſtquam glaciem fregiſſet *Aſellius*; quin ſufficere non tantum eas venulas ad chy-lum

lum Hepati advehendum, ſed nec poſſe nec debere eum ad aliam partem pergere exiſtimantes: Imò qui inter eos adhuc cæteris inveſtigando palmam præripuêre, nec ſatis fuerunt confiſi huic Lactearum in Epar inſertioni, obſervarunt præterea earundem in cavam & emulgentes ingreſſum; in eo cum reliquis utique convenientes, neceſſariam eſſe aliqualem Hepatis contactum ad chyli ſeu tranſmutationem ſeu alterationem. Nos verò infra docebimus, non difficillimam ſolum ſed & impoſſibilem eſſe chyli per Hepar tranſitum; dein, commodius haud potuiſſe chylum deduci quam per *Ductum* hunc, rectà ad Cor tendentem, ut ibi ſanguinis indueret naturam, tanquam in αἱμαλώσεως præcipua officina, quæ duo probare nunc aggredior.

DUCTUS OFFICIUM.

Ultima hæc eſt, ſed præcipua hujus Tractatus pars, cujus gratia cætera præmiſimus, quæ Officium *Ductus Chyliferi* patefacit atque exponit. Hoc quamvis prima fronte perfacilè videatur aſſignare, ſpinoſis tamen involutum eſt difficultatibus. Principio, nomen ipſum indicat, chylum deferre; erit igitur ejus Officium, chylum ſuſcipere, ſuſceptum continere, contentum devehere, ſeu ad certam aliquam partem diſtribuere. Evincitur hoc ex eo,

quia vas eſt, omnia autem vaſa diſtributionis ſunt inſtrumenta. Vas erit ſui generis, ſed venæ ſimillimum, quam nihilominus tenuitate ſuperat. cur hoc? an quia membranis ſuffultus atque à partibus durioribus remotior, craſſitiem haud requirebat? an verò quia humorem fervori & ebullitioni minus obnoxium continet. Reperitur enim in illo ſuccus, colore lactis æmulo, quem Chylum eſſe, hinc colligitur, quia peracta ciborum in Ventriculo concoctione (quæ nihil eſt aliud quam ejus in ſuccum cremori hordei aut pulticulæ lacteæ ſimilem, quem chylum dixere, converſio) eamque ſecutâ in inteſtinorum cavitatem protruſione, demum conſpicitur. omnium primò in venis lacteis, per meſenterium diſperſis, in quas aut caloris, alteriusve virtutis beneficio trahitur, aut inteſtinorum motu periſtaltico propellitur & exprimitur: quicquid horum ſit, unica ligatura affatim convincit, ab inteſtinis, tenuibus maximè, ſuccum hunc provenire. Hinc per eaſdem venulas, ſenſim majores factas, defertur ad maximam Meſenterii glandulam, in brutis magis conſpicuam, circa quam colliguntur, varioſque gyros & meandros efformant; unde ſtatuunt plurimi, chylum in illis plexibus moram faciundo, ulteriorem ſubire concoctionem, imò excrementitii nonnihil deponere. equidem non repugno

pugno huic uſui, quia intumeſcunt ſæpius à pravis ſuccis meſenterii glandulæ, ſed cum earundem quoque officium ſit vaſa tranſeuntia fulcire, huic præcipuè dicata eſt glandula, quæ longitudine inſigni prædita, ſuſcipit ab omnibus inteſtinis venientes ramulos, eos colligit, collectoſque unit. Cum enim ultra glandulam ſpatium non ſit adeò latum, ut in meſenterio, neceſſariò anguſtari oportuit hæc vaſa, h. e. ex tot ſurculis rami numero pauciores, ſed mole majores, debuerunt efformari: Qui tum glandulam renalem adeunt, an autem in hac vel ab hac aliquid patiantur, dictu eſt impoſſibile, ob arctum cum vaſis illis nexum, qui citra ruptionis certiſſimæ metum disjungi nequit. profectò ſi verum eſt, in glandulis his ſupra renem poſitis, & manifeſtâ cavitate præditis, ſuccum quendam acidum contineri, magni eſſet in chyli, hâc tranſeuntis præparatione momenti; ſed his ſimilibuſque uſibus obſtat earum in fœtu magnitudo. Hac glandula Renali ſuperata, in amplitudinem inſignem ſe diffundunt, & canalem æmulantur calami anſerini craſſitie ſtatim ſupra diaphragma: qui vero infra illud apparent capreoli & cincinni complures, tanquam diverticula ſunt chyli effuſi, ne confertim nimis ſuperiora petat. Aſcendit enim dehinc chylus, per deſcriptum canalem, ad ſummum uſque jugulum; ſed quænam ſit

hujus

hujus motus efficiens causa, non sine ratione controvertitur, cum aut tractu, aut pulsu, id fieri necesse sit, nisi quis felici copula utramque conjunxerit sententiam. Pulsum negare nullus audebit, qui dispensationis chyli principium ab intestinis esse noverit, quæ comprimendo, per velamentum bombycinum, in hiantia vasculorum lacteorum oscula, eundem exprimunt, successivo partium (chyli) motu ulteriùs deducendum; hoc enim unicâ potest comprobare ligaturâ, qua instituta Lacteas repleri eousque videmus, abolita jam cordis arteriarumque actione, donec cessaverit ille motus intestinorum, lumbrici repentis instar se contrahentium, quem περιςαλτικὸν dixêre post *Galenum* Medici.

At verò, cum nihil agat ultra sphæram suæ activitatis, non videtur sola hæc Pulsio chylum posse in ductum usque propellere: ut enim nihil nunc dicam de viæ longitudine, & motu illo naturæ gravium contrario (cogitur enim sursum ascendere chylus) obstabit potissimum glandula illa, ad quam diximus omnes lacteas tendere. Et sanè veritati videtur consentaneum & experientiæ, in hac sisti Intestinorum vim motricem, nec ultra eam se extendere. Porro ad ipsam glandulæ contractionem confugere, similem ei qualem à venarum fibris fieri voluit *Galenus*, inane prorsus est & irrisu dignissimum.

Cum

Cum igitur nec pulſus ſufficiat, nec contractio glandulæ & vaſorum ſpontanea poſſibilis ſit, habebitne locum Attractio? Id video placere viris doctiſſimis; ſed fateor illubenter me adduci, ut Attractionem fieri ſtatuam ubi trahens rei trahendæ non eſt alligatum. Quid igitur dicemus, tale aliquod Attractionis genus hîc inveniri quod per calorem fit? compertum enim eſt, omne calidum, id quod ſibi eſt vicinum humidum, prolicere & arripere? Atque hæc non eſt nova ſententia, ſed ipſum *Hippocratem* habet autorem lib. de Carnibus, *Venæ poſtquam incaluerunt, è ventre quod tenuiſſimum eſt, rapiunt.* Hanc deinceps amplexi fuêre viri eruditiſſimi, ſed nullus eorum explicavit modum quo talis Tractio perficiatur. Conſentiunt equidem in hoc quotquot ſunt, inteſtinis tenuibus magnam venarum arteriarumque multitudinem fuiſſe tributam, non ad nutritionem, ſic enim plures craſſis debuiſſent inſeri; neque ad concoctionem juvandam, quæ aut nulla, aut certè non magna ſit in Inteſtinis; neque ut per eas chylus ingrederetur, huic enim officio deſtinatæ ſunt Lacteæ; ſed ut juvent attrahendi vim in iſtis venis lacteis, dum eas calefaciunt mediante ſanguine, à Corde recens prodeunte: Unde & Cordi principaliter ac primariò Attractionem hanc referunt acceptam, quamvis & Iecori inſignem quoque

inesse fateantur calorem, & ob eampse causam ad Epar admodum subitò rapi chylum existiment. Cæterùm non considerarunt forsan Lacteas ad Hepar aut nullas, aut rarissimas deferri, adeoque nec Epatis adscribendum Tractioni, quod repente exhausto succo obliterentur Lacteæ: præterea, eas quæ mesenterium perambulant Chyliferas, aut transversim ad angulos acutos mesaraicas intersecare, aut in mesenterio reperiri spatio membranæ inter mesentericas medio, neutiquam verò iis esse appositas, quare nec multum caloris ab iis posse mutuari. Ut igitur & nos symbolum nostrum conferamus in re satis per se difficili & obscura, prænotandum est, calorem propriè non attrahere, sed rarefactos & in vaporem conversos humores ascendere in altum, unde & vulgò Soli attribuitur vaporum è terra Attractio. Est & alia Attractionis à calore ratio, qua videmus humores ad loca à calore rarefacta facilius propelli, ita ad caminum vel fornacem in qua ignis lucet, vapores (si qui in cubiculo fuerint) & aër confertim affluunt, ait *G. Ent.* Præter hæc Attractio dicitur fieri, quando per suctum attractus aër, liquores sibi conjunctos, & quasi cohærentes, secum ducit, & horum quidem una pars aliam; exemplo sit aqua vel vinum suctu per tubam sublata, & de uno vase in aliud vas translata.

Cæte-

Cæterum ſuppoſitis hiſce modis Attractionis, res eſt pro noſtro *Ductu* planè confecta, nimirum adjacet ille lateri Arteriæ magnæ (donec Cor ſuperaverit, quo loco valvula eſt, ne ab impetu è Corde exſilientis ſanguinis aſcenſus ipſius impediatur) unde fit, ut à calore fervidi per arterias delati ſanguinis attenuatus & ſpirituaſcens chylus, nullo negotio ſurſum poſſit aſcendere. Verum neque hoc ſufficit, ſed quandoquidem calidiſſimus & validiſſimus ignis dominatur in Corde, propterea confertim & aër & ſanguis ab omnibus totius corporis venis affluit: Imò & ſuctu quodam Cordis ſanguis ex jugulari & axillari utrâque attrahitur, & ſimul quoque chylus in hoc *Ductu* exiſtens, quandoquidem ejus rami in dictis venis terminantur; ſic itaque ſimul & chylus & ſanguis deorſum labuntur in Cordis dextrum ventriculum. Atque hoc eſt illud Paradoxum, quod nihilominus certiſſimâ conſtat experientiâ, chylum mox ab inteſtinis Cor ingredi: quid ni? flatus ingreditur in demortuis, igitur & patebit chylo via in viventibus. is porrò ſanguini per jugulares axillareſque refluo commiſcetur, & exactè permiſcetur in hoc cacabo, idque à calore Cordis, qui ſolus eſt capax chylum in ſanguinem tranſmutare, ſi debitâ copiâ ſit, & ritè præparatus. Hoc addo propter eos, qui voraces cum ſint, debi-

 lique

lique calore prædit, in iis exactam illam cum ſanguine miſcellam ſubterfugit chylus, etiam in extravaſato ſanguine, potiſſimum in ſuperficie, conſpicuus, quem pituitæ nomine baptizarunt, colore & conſiſtentia decepti: In iis autem qui boni ſucci & faciles concoctu cibos aſſumunt, quia gignitur parciſſimè, propterea vix à ſanguine diſcernendus. ſed cum nullus non in victu delinquat quotidiè, mirum non eſt gigni continuò ſimilem, etiam in temperatiſſimis, materiam, quam tamen cordis calor etiamnum ſuperare ſtudet, ſi non uno, repetitis ſaltem circuitibus: adeò ut etiam contrarias longè qualitates ei imprimere potis ſit, ex frigida & humida calidam & ſiccam eam reddat, per famem & jejunia præcipuè, ni affluxu novi chyli fervor ejus (cordis ſcil.) perpetuò reprimatur. qui certè uſus chyli non eſt contemnendus, uti propediem ex quamplurimis aliis phœnomenis oſtenſurus eſt in erudito ſuo opere Clariſſ. *D. Ioan. Antonidæ vander Linden*, nunquam meritâ ſine laude loquendus.

Atque ita ſufficienter à me probatum arbitror, nihil obſtare, imo rationi conſentaneam, Naturæque neceſſariam eſſe hanc Chyli ad Cor traductionem. Alterum nunc reſtat, ut Hepati adimamus illud officium, quod ab omnibus ei fuit aſſignatum hactenus, Chymi videlicet generationem. quî vero hanc

hanc poſſet, niſi chylum ſuſceperit? Eum autem nequit ſuſcipere niſi per venas lacteas, aut meatum cholidochum Hepaticum. Per lacteas verò nihil ad Epar deferri, indicio eſt Autorum unanimis conſenſus & querela, de exigua proportione venas lacteas inter atque vaſa illa Hepatis. Difficultatem auget eorum de Inſertione contentio, dum alii juxta Portam eas repere atque in Epatis carnem penetrare, alii in Portæ truncum terminari, eique ſuccum ſuum infundere crediderunt. Ego verò litem hanc meam haud nunc faciam, craſſior ne ſit ſanguine chylus, ut inde probem ejus per capillares Portæ cavæque ramulos tranſitum impoſſibilem. Sed audacter negabo ullas ad Epar ferri Lacteas, niſi luſu quodam Naturæ. Ne autem hoc videar gratis dixiſſe & abſque fundamento, aliorum experientiis meam opponam, poſt inventum *Ductum* ſępius repetitam, Lacteis per meſenterium clariſſimè conſpicuis, neque ullos ramulos ad Hepar pertingere aut à me aut aliis oculatiſſimis potuit videri; imo nec ligata Porta, juxta quam dicuntur jecoris cava ſubire, ulla fuit animadverſa intumuiſſe, quod tamen fieri debuiſſet indubiè. Qua occaſione notatu quoque dignum eſt, non intumeſcere Portæ Venam ligatam proportionaliter ad Cavam, cujus rei hæc eſt ratio, quod arteria meſenterica, uti no-

tum eſt, in innumeros penè ramos divaricetur, quæ ſibi reſpondentes Portæ ramos cum habeant, fit ut ſegnius redeat ſanguis univerſus ad Truncum; adde & quod nonnihil ex iſtis arteriis in cavitatem inteſtinorum evacuetur quotidie. Verùm circa Hepar nihil licet cernere, præter lacteos ramulos Portam corollæ inſtar ſive annuli incingentes ambienteſque, uti depinxit deſcripſitque *Aſellius*, quæ res, præter me, aliis etiam antehac impoſuit quamplurimis, exiſtimantibus haſce ſuccum ſuum in Portam evacuare, cum reverà ſub Porta quoque incedant & accedant mediam illam Meſenterii glandulam, à qua poſtmodum verſus *Ductum* hunc pergunt. Cæterum fibrillæ ſunt nerveæ per Portam decurrentes, neutiquam venæ Lacteæ, quas monſtrare ſe poſt mortem etiam facilè poſſe ſcripſit Doctiſſ. *Higmorus*: Et ramus ille lacteus inſignis in Orbe piſce à Cl. *Bartholino* obſervatus, ad Hepatis lobum minorem tendens non procul à magna glandula, ſub eodem lobo ulterius perrexit ſine dubio verſus Cor.

Igitur nec per has vias ullus ad Hepar penetrare poterit chylus, quia citius ſentitur virium refocillatio ab aſſumpto alimento, quam ad Cor per tot ambages penetrare poſſit. Nam ſatis lento gradu ex Portæ ramis in Cavam remeat ſanguis; tum

tum quia, uti dictum, non affluit ad Portam adeo celeriter; tum quia conjunctiones utriusque vasis, seu Anastomoses decantatissimæ, exiles sunt admodum, & præterea paucissimæ; quod hoc solum abundè probat argumentum, quia sex tantummodo rami à Cavæ trunco exorti per Hepatis gibbum disseminantur, qui vero sunt à Porta oriundi rami, innumeri penè sint, quibuscum Cavæ ramuli paucis in locis, idque per exiles tantum surculos, coëunt circa visceris umbonem.

Hæc rationum momenta faciunt similiter ad evertendam *Anonymi* cujusdam Galli Doctissimi sententiam, quam in *discursu Sceptico de Via Chyli, & Sanguinis motu* prodidit, opinantis chylum ad Hepar pervenire per meatum illum seu canalem, qui à Iecore recta deorsum protenditur atque inseritur intestino Duodeno. quamvis enim recta sit via, tamen ex hujus meatus canaliculis, in Portæ ramos, quibus adjacent perpetuo, chylus deberet effundi, atque inde in Cavam migrare. Ut taceam interim nullam hîc esse motus speciem imaginabilem, quo mediante chylus eousque pervenire posset: Nec enim calor sufficit pro Tractione, nec Pulsio locum habebit, cum motus ille Intestinis proprius, nihil sursum, sed omnia deorsum soleat pellere: Accedit & illud, quod intestinis chylo repletis atque distentis, Canalis

nalis ille bilarius, inter duas inteſtini tunicas tranſiens, planè occludatur, ſicut foramina ureterum in veſica, ita ut bilem non permittat tum deſcendere, quod optime in aureis ſuis obſervationibus adnotavit *Fallopius*. Sed eadem opera lubet ejuſdem Autoris rationes ad examen revocare, â ductus choledochi (quem Chylodochum vocat) ſtructura petitas. Prima & ſecunda ratio à viæ brevitate & vaſis magnitudine deſumptæ, neutiquam ſtringunt; nam Natura non ſemper utitur recto tramite, ſed ambages quærit, & vias illas modo anguſtas, modo patentes facit pro rei exigentia & uſus neceſſitate, ita per multiplices inteſtinorum anfractus excrementa extra corpus amandat; Et licet chylo craſſiori ſuſcipiendo aptior videatur eſſe canalis ille bilarius, eadem facilitate ſuſceptus elaberetur, præſertim cum nullæ in eo ſint valvulæ ex ejuſdem Autoris ſententia. Tertium argumentum invalidum eſt nulliuſque conſequentiæ. etenim nonne perinde eſt, an excrementorum ſeparatio fiat per diverſos canales, an vero per unicum truncum? Et an non poteſt æque per unicum Vas inſigne utilis & alimentaria materia ad partem aliquam adpellere, ut non ſemper opus ſit pluribus ductibus? Quartum ejus argumentum eſt, quia ductus Choledochi in Inteſtino extremitas carne ſpongioſa & papillæ mammarum ſimil-

ſimillima eſt obducta; Sed hoc evenit propter cruſtam carneam, inteſtinis omnibus interius adnatam, ejuſque ductus choledochi, ut & pancreatici, orificio circumjectam. Quinta ratio ab exilitate lactearum petita, non obſtabit noſtræ concluſioni, quia multitudo illarum par eſt majori copiæ chyli ſuſcipiendæ, quam non eſt meatus cholidochus: Neque nos moveat, quod extremitates illarum in inteſtinis ſint valde exiles, &, ut loqui amat Autor, hirudinum morſui ſimiles; nam & venæ arteriæque omnes ad extremum capillares fiunt, illas tamen ab his ſanguinem accipere manifeſtum eſt è ſanguinis Circulo, ſive per carnem, ſive de vaſe in vas traductionem eam fieri ſtatuas. Verùm objicit ſexto loco, obſtrui exilia hæc orificia à limoſa cruſtâ interiori Inteſtinorum ſuperficiei adhærente? Imò contrà, neceſſaria valdè eſt hæc cruſta, ne obliterentur & occalleſcant ea orificia, à continuo materiæ tranſitu; dein, quia ſimilis eſt eadem panno bombycino, ſeu laneo philtro Pharmacopœorum, ideò per eam exquiſitior chyli pars percolatur ad lacteas commodiſſimè, craſſis & terreſtribus partibus remanentibus. Tandem in diſſecto cadavere cujuſdam ſtrangulati, qui cibum duabus ante ſupplicium horis ſumpſerat, ſcribit ſe obſervaſſe & reperiſſe tum in ventriculi fundo, tum in duodeno,

ut & per totum meatum cholidochum liquorem subflavum, quem pro chylo habuit, indeque concludit hunc per meatum illum ad Epar transire: Veruntamen non arbitror negaturum esse virum Clarissimum, posse bilem illam è cholidocho jam ad duodenum delatam, in ipsum ventriculum regurgitare; præsertim in tali perturbatione animi, qualis in supplicio afficiundis adest utplurimum: deinde, & hoc certum est, posse similem humorem biliosum in ipso ventriculi fundo genitum fuisse è corruptis ciborum relliquiis.

Aliam chylo viam assignavit *Iacobus Baccius dissertat. de Corde*, canalem videlicet *Wirsungianum*, quem ab intestinis chylum suscipere ad instar lactearum statuit, unde & pro lactearum maxima eum habet. Sed oppidò fallitur, quotquot enim sunt lacteæ, eò fiunt tenuiores exilioresque, quo intestinis sunt viciniores, cujus contrarium in ductu pancreatico evenit; quin & parietum robore plurimum à lactearum subtili membrana differt; adde etiam, quod intestinorum plicæ carnosæ, descendente chylo, foramen seu aditum ejus occludant: ut taceam interim, chylum in eo nec visum unquam, nec videri in vivo animali posse, uti tradit *Baccius*, propter impossibilem ejus vasis ligaturam: denique quorsum abiret chylus ille, cum ad Lienem non pertingat ductus

ctus, nec à venâ ſplenicâ exſugi aut recipi ullo modo chylus poſſit. Sed hæ, ſimileſque cogitationes, ſi veritati minus reſpondeant, condonandæ ſunt viris ſolertiſſimis, laudandaque eorum induſtria, quod ſuis inventis hanc medicinæ partem exornare quoquo modo ſtuduerint.

Verum enimverò quærat hic aliquis meritò, cum Hepati ademerim omne chymi faciundi officium, Cordi tribuendo totum opus ſanguificationis, an non hinc ſequatur fruſtra factum fuiſſe hoc viſcus, hominique datum pro inutili ſolum pondere, uti de Liene ſenſiſſe dicitur olim Eraſiſtratus? Et non parum confirmat hanc opinionem exemplum *Matthiæ Ortelii*, in cujus cadavere ne veſtigium quidem vel Hepatis vel lienis fuit inventum, ſed inteſtina ſolidè carnoſa, & vena Cava ex ipſis immediatè orta, eo ferè modo, quo aliâs ibi vena Portæ ſolet implantari. Præterea, cum ſit rudis indigeſtaque moles, nullis circumſcripta terminis, nullamque habeat figuram ſibi propriam, ſed qualem vicinæ partes permittunt, & vaſa viſceraque integenda poſtulant, non erit certè nobilioris alicujus fnnctionis organum. Attamen non omnino nihil agit nihilque poteſt: ſed quamvis inter partes principes locum haud mereatur, alterius uſus gratia conditum eſſe [cum natura nihil faciat fruſtra] rationi eſt con-

 ſen-

ſentaneum. Neque nos moveat ſingulare & unicum *Ortelii* exemplum, præter quod aliud hactenus memoriâ non eſt proditum, quia carnoſa inteſtinorum ſubſtantia vicem Iecinoris Lieniſque potuit ſuſtinuiſſe. Audiamus ſuper hac re aurea *Philoſophi* verba. lib. 2. de part. anim. cap. 7. *Cor & Epar neceſſaria ſunt omnibus animalibus : illud quidem propter caloris principium, Hepar vero coctionis gratiâ.* neceſſarium igitur eſt, non quidem abſolutè, ſed ad melius, &, ut non tam coquat ipſum, quam juvet ad coctionem. Etenim cum exterius incumbat ventriculo, quem in quibuſdam ſubjectis totum ferè obtegit [adeo ut ſibi invicem reſpondere utriuſque viſceris magnitudinem traditum ſit à magnis autoribus] non parum juvabit calore ſuo ciborum concoctionem. An etiam ſanguinis ? procul omni dubio, ſuſcipit namque eum per venam Portæ, & aliquamdiu continet intra carnem ſuam verè calidam [cum viſcus ſit ſanguineum], quam copioſè circumjectam videmus numeroſis illis Vaſis per Epar diſperſis, quæ ne invicem implicentur aut collabantur, appoſita hac ſanguinis concreti maſſa ſtudioſè cavit natura, ſicuti eadem teſtes appendit vaſis ſpermaticis, ne contrahantur & in ſe contorqueantur. Debuit autem talis vaſorum complicatio & commixtio fieri in Epate, quo difficilior ſit tranſ-

itus

itus ejus materiæ, quam natura diutius hærere vult; hæc vero nulla, præterquam ſanguis, eſſe poteſt. ſed cur morari debuit? ſcil. ut exactior fieret mixtura ſanguinis per meſentericum & ſplenicum ramum redeuntis; nam ille craſſior eſt, hic tenuis, non tantum quia recens è numeroſiſſimis lienis arteriolis eſt effuſus, ſed & ab ejuſdem parenchymate calefactus, proindeque ſummè tenuis & liquidus exiſtit, cujus ſpirituoſæ tenuitati debetur, quod admixtæ partes craſſæ de facili ſubeant unà & permeent è Porta in Cavam, quem tranſitum nemo cum ratione unquam poterit inficiari, licet oculis non pateant Anaſtomoſes. Erit & alius Hepatis uſus, ſiquidem conjecturæ locus detur, non contemnendus; cum enim Lienem non habeant omnia animalia, ſed abſolutiſſima & perfectiſſima, nempe quæ calida ſunt & ſanguinea, & pulmones habent inſervire poterit itidem Hepar hujus fervidi à Liene tranſmiſſi ſanguinis attemperationi, qui dein ad Cor delatus, refrigerium illi præſtabit, uti de cerebro ſtatuiſſe videtur *Ariſtoteles*, & pulmonem ei uſui inſervire notiſſimum eſt. Neceſſaria porro eſt talis attemperatio, non tantum quo perfectior evadat ſanguis, ſed & quo poſſit uterque exactius in Epate permiſceri, cum alioquin ille, qui à Liene venit, ſua tenuitate celeriter nimium tranſiturus eſſet.

Hæc ſimiliaque minoris momenti, minuſque nobilia ac neceſſaria Hepatis ſunt Officia, Cæterum Cordi non in ſanguificationis opere, ſed & in omnibus aliis functionibus principatum deberi, præter ſummorum Virorum authoritatem, plurima confirmant argumenta, quibus recenſendis nunc ſuperſedeo. Unus ſufficiet *Hippocr. l.* 1. *de Diæta. text.* 12. *Calidiſsimus & validiſsimus Ignis* (quem in Corde repo-nit idem) *omnibus dominatur, obiens omnia ſecundum naturam, ſine ſtrepitu, cum viſu, cum tactu. In hoc anima, mens, prudentia, auctio, motio, demiſsio, mutatio, ſomnus, evigilatio. Hic omnia per omnia gubernat, & hæc & illa, nunquam quieſcens.* Ego hîc manum de Tabula.

